ԱՐԱՐԻՉ

ԾԻԼՆ ԱԽԱՐԱՅՐՈՒԹՅԱՆ

Ա. ՏԱՐԻ ՌՀԱՀ ՐԷՊԻԼ ԱՒԵՐ ՌՀ 1868 ՅՈՒԼԻՍ 26 ՈՒՐԲԱԹ ԱՂԱՔՐԱՆԴԱ ՕԳՈՍՏՈՍ 7 ԹԻՒ 55

Ծիլն Ա֊արարչին օրագիրը շաբաթը 6 անգամ այսինքն տարին 300 թերթ պիտի տրուի ։ Տարեկան գինը Պօլսոյ համար 200 ղուրուշ, եւ վեց ամեայն 100 ղուրուշ ։ Դաւառաց համար Թղթատարութեան վարձքը մէջն ընդունի տարեկան գինը երկու, եւ վեցամեայն մէկ Տաճկի ոսկի է ։ Մէն մի երթին գինը 30 փարա ։

Ծանուցմանց համն մէկ տողին համար առաջին անգամ 3, երկրորդ անգամն 2, եւ երրորդ անգամին եւ յետ 1 ղուրուշ պիտի առնուի ։

Նամակ եւ դրամ հասցէն պէտք է ուղղուին հետեւեալ հասցէով, —

« Օգտէն Յոհաննեսեան փոխ. խմբագիր Ծիլն Ա֊արարչի օրագրի ։ Բերա Տօղրու֊եօլ Լեվանթ֊Չերալտի տպարանը Թիւ 467 ։ »

ՀԱՎԱՏԻՍԱՒՔԸ ՏԱԽԻՒՑԵԼ

ԿԻՐԻՈՍ

Կիրիա մեծերէն իւրաքանչիւր ինկինքեր֊բանին ուժմամբ դամարտասքնաւ վարդապետան սիւրաց ձեվով օրագիր, խարիճ ձկյե նպատակը լոյս ՍՊԵՆԻՆ ձենասպերի շուք տիմիտերի առաքելոտ սէօյլէմիշ տիր

« Բիտչէթիս ազաես եալընզ չաձ֊ձեվոպը վէրեպիլերիմ քի, կէչէն մայիս աերնուան պէրու — քի օր վապըն կիրիա մատաէ սի իւղերինէ օրան եվրապալըը գամարտա թաղտիմ իմմիչիմ տիր — պա֊նա հիչ պիր ուժմուժի մէնճաստի եա֊խօտ էհէմմիեէթի օրան պիր խապէր կելմէչ տիր ։

« Սահիհլիր շուտ տուր չէ, ճեղրէ֊նին իչէրի նէ հալտէ խոխէր խե, հա֊լա օր հալտէ տէվամ իմմէքտէ տիրէր։

« Լվօրանըր, բօլեմիգա ասլիրէրէրի֊նին նազար ուշ տիդամը պաշդա մատ֊տէրը իւղ լինէ տէօնմիչ տիր ։

« Պալտատէ դիքը իմմիչ օրտուդում թալիխան (մայիս) պէրու, ալտ իմ֊միչ օրտուդում էվրապալրը թէֆթիչ իմմիչիմ, վէ մէտտաւ իմմէմ քի, մէգ֊քիւր էվրապալրըն իչինտէ, գամարտա թաղտիմ խոխմէտէ չատան ուժմուժի մէն֊ճաստը եախօտ էհէմմիեէթի օրան պիր էվրագ պուրտնտուչ օրտուն ։

« Պիր մէնճաստի հասըլ իտէպիլիր խուտուտրատան եախօտ էճքեար պէ֊տանտէքնան կէրի տուրմագ իճապ իմ֊մէչ ։ Հալպուքի, կիրիա մատատասքը իւղերինէ կրնէք գամարտանըն վէ կէրնէք ընդհէրտու ազանըն (սիւրատ խոչեն ազա֊նըն) կէօրմէք իչին մէրագ իմմէնէրինէ չատան հիւ պիր էվրագ եօգ տուր տէ֊մի զանն իտէրիմ։ Էյնէ կէչէն տարօր֊թօրըն քեազֆէէսի տահի տահ չէյլեր֊սէն իսպարէթ տիրէր ։

« Թէքպարէն սէօյլերիմ, կիրիա ձէ֊ղեսի իշլեսի, նէ հալտե խոխէր խե, հալէտա օր հալտե տէվամ իմմէքտե տիրէր ։ վէ հիչ պիր թարաֆտան մու հալե֊պենէ տայիր պիւյիւք պիր իճրատի վու֊գուպուտմադը տըր ։

— Գալիէն սէօյլէնտիկճէ նէղնա֊րէն, մէմուրինի մկրքիյէ վէ տաբէրիյէ֊նին կէճիքմիշ օրան մահալլարընտան 1865 մարտ այրընա գատար օրան այլըգլարը եապընտա վէրիլէճէք տիր ։ Այ ղաթէն Սէրասքէր գարուտու վէ Պապը Ալիտէ այլըգլար վէրիլմէյէ պաշլատը տըր ։ Կէօրմէնիւր քի, Մալիյէ խազինէսին֊տէ քիւլլիյէթլի ագճէ մէվճուտ պուդ֊ճընտուգունտան, պիր չօգ ոէպէղլերէ մէպնի, չիմտիյէ գատար նէճիքմիշ օ֊րան էհտամը ումմուժիյէնին րէս էլ մալըն֊տան տահի էօտէնէճէկի սէօյլէնմէքտե տիր ։ Մալիմ տիւր քի, մէզքիւր էվ֊բապլարտան եիւզտե 1ի թէտավիւլտէն չըգարըլմադ իչին 400 պին լիրա մըդ֊տարը պիր մէպլաղ լազըմ տըր ։

— Մօլտավիանըն սապրդ Հօսբօտա֊րը մատամասը բրնձէս Սթուրցա, Սէն Բէթերսպուրկա ազիմէթ իմմէք իւզ֊րէ, պու կիւնլերտե պուրատա կելմիչ տիր ։

— Մոմալիքի Շահանէնին միւխթէլիֆ էհալիթլերինէն կելէն խապէրլերտէն անլաշըլըրըմնա նէզարէն մնհսուլտրը իչի վէ պէրէքէթլի օլմասըյլա, աշար միւզաեէռէլերինտէն, հէր եէրտե կէչէն թօրտրը քեազֆէէսի տահի տահ չէյլեր֊սէն իսպարէթ տիրէր ։

« Թէքպարէն սէօյլերիմ, կիրիա ձէ֊ղեսի իշլեսի, նէ հալտե խոխէր խե, հալէտա օր հալտե տէվամ իմմէքտե տիրէր ։ վէ հիչ պիր թարաֆտան մու հալե֊պենէ տայիր պիւյիւք պիր իճրատի վու֊գուպուտմադը տըր ։

— Գալիէն սէօյլէնտիկճէ նէղնա֊րէն, մէմուրինի մկրքիյէ վէ տաբէրիյէ֊նին կէճիքմիշ օրան մահալլարընտան 1865 մարտ այրընա գատար օրան այլըգլարը եապընտա վէրիլէճէք տիր ։ Այ ղաթէն Սէրասքէր գարուտու վէ Պապը Ալիտէ այլըգլար վէրիլմէյէ պաշլատը տըր ։ Կէօրմէնիւր քի, Մալիյէ խազինէսին֊տէ քիւլլիյէթլի ագճէ մէվճուտ պուդ֊ճընտուգունտան, պիր չօգ ոէպէղլերէ մէպնի, չիմտիյէ գատար նէճիքմիշ օ֊րան էհտամը ումմուժիյէնին րէս էլ մալըն֊տան տահի էօտէնէճէկի սէօյլէնմէքտե տիր ։ Մալիմ տիւր քի, մէզքիւր էվ֊բապլարտան եիւզտե 1ի թէտավիւլտէն չըգարըլմադ իչին 400 պին լիրա մըդ֊տարը պիր մէպլաղ լազըմ տըր ։

— Մօլտավիանըն սապրդ Հօսբօտա֊րը մատամասը բրնձէս Սթուրցա, Սէն Բէթերսպուրկա ազիմէթ իմմէք իւզ֊րէ, պու կիւնլերտե պուրատա կելմիչ տիր ։

— Մոմալիքի Շահանէնին միւխթէլիֆ էհալիթլերինէն կելէն խապէրլերտէն անլաշըլըրըմնա նէզարէն մնհսուլտրը իչի վէ պէրէքէթլի օլմասըյլա, աշար միւզաեէռէլերինտէն, հէր եէրտե կէչէն սէնէքքինտէն զ֊իւտաէ քիւլլիյէթլե պիր մէպլաղ հոտուլա կէթիրէճէկինէ իչի իւմիւտլեր կէօրմէնմէխտիր ։ Նասըլ քի, Թունա վիլայէթինտե, պու֊գիաղ լանքն 400 պին լիրատա եապրն օլտուգը քէշֆ օլունմադտասընը, չինկի 26պին լիրատա միւպահէտէկէ դօնուլմուշ օրան Ա֊տանա սնջաղտրը, ոզոստոս 15ինտեն էվվլքէթ֊բարէն ֆիհռամը արդիար իամիտիյէ պա֊թէն 58 պին լիրատա պալիղ օլմուշ տուր ։

— Տարը շուրայի ասքերի, կէչէն լիրատ Մ. Բրիվիլէճիօնու եարալտատան գավվասը հուզուրունա ճէլպ իլէ, մու֊հաքմէ իմմտիքտէն վէ Զատիկ նէ֊զարէթի թարաֆընտան կէլէն բարօր֊թօտան քէսպի քէմալի վուգուֆ իչլե֊տիքտէն սօնրա, սահիպ ճիհանտըն գաթլէ հիւքմ օլունմասը իլտիմնը վեր֊միչ տիր. հալ պու֊քի մէզքիւր իլտամ պիր տէֆա տահի օրտուտա մնատատէնէ օլունմադ իւզրէ Ա.Ֆքեատը Ա.մալիյէէ տահի հէվալէ օլունճաճագ, վէ զաթը հազրէթէ Շահանէնին մահտուս էմր ու իրատէսի սուտուր պույրուլմատըգնա գաթլ օլունմատճաճագ տըր ։

—Իչ պէօլիւք Օսմանլը սիւարի գա֊զագ ասաքիրինին, Պալղան ճիվարընա սէվգ օլունմասընա տայիր Պապը–ալէ Թարաֆընտան Էտիրնէ վալիսինէ պիր էմր կիմմիչ օլտուգու էշիտիլմէչ տիր ։

— Իչիթտիկիմիզէ նէզարէն, Իա֊թանպօլոն այրը պիր վիլայէթ օլմադը մէսէլէսինին Պապը–ալիճէ Թէզէք քիւ֊րիս պիթիպ, իրատէի Շահանէսինէ պէք֊լէնմէքտե իմիչ ։

Մէզքիւր վիլայէթին ազալորը Հիւքիւմէթի Սէնիէե Թարաֆընտան ընդհ. խապ օլունուալ, Խոճանպոլ մէրքէզ վէ Իսկիւտար վէ Պէյօղլու տախի միւթէասըրըֆլըդ օլաճադ խիչ։

— Խոն տէվլէթի նէզտինտէ պուլունան տէվլէթի ալիճէ սէֆիրի աթուշ ֆէթհլու Րիզա պէյ էֆէնտի հազրէթլէրի, Պաղտատտա օլան մէմուրի յէէթլէրինի պիլտիրէրիք, Թէհրանտա նէղիճի միր։

— Իչիճանկիմիզ նէզարէն Պէյօղլունտա Ֆէրիճիճէ սօղաղընտա սաքին Էվրօպալընընէն պիրիճի հէր նասըլ խոշ, պիր գաչ կիւն կէօրիւնմէզ. վէ էվլատլարը սանտըղընը աչըպ պիր քհահաթ պուլուրլար քի չէօյլէ հազրըլը խիչ, ։ էվլատլարըմ օլմահտա քի գումար օյնատճասընըզ, զիրա օլ հիւզուրէն իչթէ պէն կիտիճօրում, վէ պու տիւնճատտա տէյիւմ»։

— 1862 տէ իհտաս օլունան Լրմէնիլէրին Օտտ Ֆէլլօուս ընկերութիւնուն հալընըզ պիր գաչ ազալորը գալմըշ օլտուղունտան, պուլունան պիր էքի պին ֆրանդը գալանլար իչլէրինտէ թահսիմ իտեճէքլէր վէ ընկերութիւն տախի, օ պիր գարանան ընկերութիւնլարըն սըրտասընա կէչէճէք խիչ։

— Պու ճօլտա ընկերութիւնլարըն զաթէն վագթի կէչմիշ օլտուգտան պաշգա, միլլէթիմիզտէ խոչ կիզլի ճէմիյէթ թէչքիլի հէմտն միւճքինէզ կիպի օլտուղունտան, էրմէնիլէրին Ֆարմոսօնլուդ ճէմիյէթի լօճասընընն տախի տաղըլաճաղը իհթիմալտէն տիր։

Թէպտայի էճնէպիյէնին, մէմալիքի մահլու սէի Շահանէտե իչթիրա վէ թահարրու ֆիտ էմլաք իմթիհազընա նազիլ օլմազտըր Հագգընտա, պա իրատէի սէնիյէի Շահանէ Թանղիմ ու նէչը օլունմուշ օլան մաթպու նիզամնամէ տուրէթի տիր։

Յոգրէնի խոնրը հէտայատա մուճէպինճէ ածըլօլունա։

Մէմալիքի տէվլէթի ալիյէտէ Թէվէսսիւլ սէրվէթի վէ մամուրիյէթէ մէտար օլմագ, վէ Թէպտայի էճնէպիյէնին էմլաքա միւթասարրըֆ օլմազտըր մատտէսինտէն տօլաէը հասըլ օլան միւշքիլաթի վէ սուչի իսթիհմալաթի, վէ հէր տիւրլիւ չիւպհաթի պէր Թարաֆ օզարագ, պու մատտէյի միւթէնասիպհանըն տախի պիր հիւքմի զասրըթա վէ նիզամ ալթընա ալընմասընչա, էյնիյէթի մալիյէ վէ միւքիյէ գաղիյէի միւլթէզիմիէի իքթազ օլունմագ իւզրէ, պու տէֆա պա Իրատէի սէնիյէ գարարկիր օլան մէվատտը գանունի-յէ տիր քի, պէր վէճհի աթի պիքր օլունար։

Պիրինճի մատտէ. Տիւէլի էճնէպիյէ Թէպտասը, մէմալիքի Շահանէյինին արազիի Հիճազիյէտէն մատտա, հէր Թարաֆընտա, Թէպտայի տէվլէթի Ալիյէ միսիլու, վէ պաչգա պիր չարթ Թահթընտա օլմահարագ, մէվատտը աթիյէտէ մէզքիւր օլտուղու վէճհիյէ, անլէրին պու խուսուստա Թապի օլտուգլարը նիզամաթ վէ վէզայիֆէ իթթիպա (հեուվիլ) գայտիյէ, տախիլ վէ խարիճի միւտիւն (չէհիրլէր) վէ գատապաթտա Թատարրուֆու էմլաք հուգուգունտան իսթիֆատէ էթմէկէ պազուլ օլունմուչլար տըր։ Ֆէյլ ատ, Թէպտայի հազրէթի Շահանէտէն օլուպտա, ատնրատան Թէպտիյի Թապիյէթ (պաչգա Թէպտատա կիրմէք) իթթիպ օլանլար, պու գահուէտէն միւտթէատա օլուզ, անլէր հագգլարընտա գանունու մախսուսունուն ահքամը ճարի օլաճագ տըր։

Խէյինճի մատտէ. Պիրինճի մատտէ ահքամը իպթիդասընճա տախիլ վէ խարիճի չուհուրտէ, էմլաքա միւթասարրըֆ օլան էճնէպիլէր էմլաքլարընտա այիտ քհաֆֆէյի խուսուսաթտա, Թէպտայի տէվլէթի ալիյէնին միւքէլլէֆ օլտուգլարը չէրայիթի իյֆաեէ մէճպուր օլաճագլար վէ մէճպուրիյէթին նէթիճէյի մէչրուասը օլմագ իւզրէ, էվվէլա էմլաքըն Թատարրուֆ վէ Հնթիպալ վէ ֆէրաղ վէ խթիղլալը հագգընտա, հալա ճարի օլան վէ խթիդպալէն ճէրբէհան իտէճէք օլան գանունն վէ նիզամնամը պապընա վէ պէլէտիյէէ իթթիպալա իտէճէք. առնիէն, հէր նէ նամ ու չէքլտէ օլտուր իսէ օլսուն, տախիլ վէ խարիճի չուհուրտէ (չէհիրլէրտէ) Թէպտայի տէվլէթի ալիյէտէն օլան ասհապը էմլաքըն միւքէլլէֆ օլտուղու, վէ պունտան պէօյլէ օլապիլէճէկի քհաֆֆէյի Թէքհալիֆ ու րիսաուսմաթը իյֆա իյլէհէճէք. սաիսէն, էմլաքա միւթէալլիգ քհաֆֆէյի խուսուսաթտա վէ անա տայիր պիր տավա վուգուլունտէ, կէրէք քէնտիլէրի միւտտաի վէ կէրէք միւտտաի ալիյի օլսուն, վէ կէրէք իքի Թարաֆ տախի, Թէպտայի էճնէպիյէտէն պուլունսուն, տօղրուտան տօղրուհա, տէվլէթի Ալիյէ մահքէմէլէրինէ միւրաճաաթ իտէճէքլէր տիր. վէ էճանիպէն (էճնէպիլէր) միւթասարրըֆ օլտուգլարը էմլաքա այիտ օլան խուսուսաթ զաթլարընտա մախսուս սըֆաթը Թապիյէթի ալիյէլէրինէն միւտահէչէի օլմագտըզընը, վէ մուահէտատ իպթիդասընճա զաթլարընտա, վէ էմվալ մանգուլէլէրինէ այիտ օլան մուահֆիճաթ մուհաֆազա օլունմագ գայտիյէ, Թէպտայի տէվլէթի-ալիյէտէն օլան ասհապը էմլաքըն հայիզ օլտուգլարը հուգուգ, վէ մրւքէլլէֆ օլտուգլարը չէրայիթ վէ Թապի օլտուգլարը ուսուլ իւզրէ բույէթ օլունաճագ տըր։

Խուչունճու մատտէ. Էմլաքա միւթասարրըֆ պիր էճնէպինին իֆլասը հալինտէ, սինտիգլէրի հանի Թէվէլիյէ մէմուրլարը, միւֆլիսին իհտէի Թատարրուֆունտա օլուսուգ, մահկէմէյէն վէ նիզամչն միւթասարրըֆըն տիւհունունա գարշըլըգ օլմասը միւճազ օլան էմլաքըն սաթըլմասը իչչին, հիւքիւմէթ վէ մէհաքիմի (մահքէմէլէր բէտիյէի տէվլէթի-ալիյէհէ միւրաճաաթ իտէճէք տիր. վէ պիր էճնէպի միւթասարրըֆը էմլաք օլան պիր էճնէպի ալէյհինտէ էմլաքտէն մատտա, պիր մատտէյէն տօլաճաը տավասը օլուպտա, դանչէլէրեասը հիւքմիյլէ տավասընը գազանտըղը հալտէ տախի, պու հիւքմ մահքհմէ օլան էճնէպինին իֆայի տէյնէ սալիհ օլան էմլաքընըն սաթըլմասընը. խաթիլդամ խյլէտիքտէ, քէզզալիք հիւքիւմէթ վէ մէհաքիմի տէվլէթի ալիյէհէ միւրաճաաթ օլունարագ, սաիբլմասը տույին (ալաճագ սահիպի) Թարաֆընտան խտտաա վէ Թալէպ օլունան էմլաքընըն տէյնէ պէտէլ սաթըլմասը նիզամէն միւճազ օլան սընըֆտան օլուպ օլմատըղը է, վէլ էմիրտէ մէհաքիմ վէ հիւքիւմէթի Օսմանիյէ Թարաֆընտան պատէթհանդըդ իճրա օլունաճագ տըր։

Տէօրթինճի մատտէ. Պիր էճնէպի վասիյէթ իլէ ինթիգալը վէ հիպէսի միւճազ օլան էմլաքը վասիյէթ վէ հիպէ /Թմէք սալահիյէթինէ նայիլ օլուպ, հիպէ վէ նա վասիյէթ օլունմահան վէ նահաա հիպէ վէ վասիյէթ սալահիյէէթինէ, գավանինի տէվլէթի-ալիյէնին մէտաղը պուլունմահան էմլաքը մէթրուքէ հագգընտա նիզամաթը մէվզուայի տէվլէթի-ալիյէ իճրա օլունաճագ տըր։

Պէչինճի մատտէ. Հէր պիր էճնէպի խաթիմլաք հագգընըն իճրասը իչչին, Թարաֆը տէվլէթի-ալիյէտէն Թէքլիֆ օլունան սուրէթի Թանզիմիյէէ մէնսուպ օլտուղու տէվլէթի Թարաֆընտան միւվաֆֆագաթ օլունտուղու կիպի, իչպու գանունունամէ ահքամը ֆէվալատինտէն իսթիֆատէ իչլէէճէք տիր։

Պաէրը սընբ։

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՄԻՒԹԷՆԻՎԻՑԷ

Մալթա ճէզիրէսինտէն իաքէնտէրի յէյ գատար, տէնիզ ալթընտան իշլէմէքտէ օլան Թէլէկրաֆ Թէլի գօրմուշ օլտուղունտան, մէզքիւր իքի մահէլլ արասընտա Թէլէկրաֆ մուխապէրաթը գաթի օլունմուշ տուր։

— Մանչէսթէրտէ բամուդ ֆիաթլարը իւզէրինէ էրէյիճէ պիր տիւշկինլիք վուգու պուլմուշ տուր, վէ մալ բհայալարընտա տախի ֆիճաթլար հալեա տիւշմէքտէ տիր։

— Կէչէնլէրտէ, քէնտի գօմանտասը Թահթընտա պուլունան Կալաթէա նամ հարպ սէֆինէսի իլէ, տիւնեանըն տէօրթ Թարաֆընա պիր եօլճուլուք իմմէքտէ օլարագ, Ա.վէթրհալհատա վուրուլուգ եարալանտըգտան սօնրա քէնտի սէյհահաթընը կէչի պըրագմահա մէճպուր օլմուշ օլան տիւք տ' Էտինպուրկուն (ին կիվիզ դըրալիչասընըն օղլու) եարասը պու տէֆա քհամիլէն իչիէչմիշ տիր, վէ

թէքրարէն քէնտի կալամէա սէֆինէսի իլէ սէ յեահաֆիքնա տեվամ իթմէ յէ պալ-լամըշ տըր ։

Տիւդը մուշարիլէ յէին պու տէֆաքի սէ յեահաֆիը Զին , Հարօն վէ Նիու–Ղիլանա թարաֆլարընա օլաճագ տըր ։

— Րէզիմընաա (Ինկիլթէրրա) Զաըր–Հէյմէր նամ կէնճ պիր ատմքէնտի մալուդէսինի (սիրուհի) ուեուտու-ղու եէրաէ պօղալ լատըդաան ածնրա , քէնտիսինի տախի ատարագ թէյէֆ իթմիշ տիր ։

— Ինկիլթէրրաաան վէ Ա.մերիդաաան կէլէն խապէրլէր , հալեա ֆէնա սուրէթաե , հավալարըն սըճադը տէ-վամ իթմէքտաե օլաուղունու պիլմէրիր-լէր ։ Մէզքիւր ֆէնալըդաան հալեա է-րէյիճէ էօլիւմլէր տախի վուդուա կէլ-մէքտաե տիր ։

— Մէքսիդա խրիէրաթօրիյասընըն (միւթէվէֆա խրիէրաթօր Մաղսիմիլիա-ևէնին զէվճէսի) սըհհըթի իյէլէշմիշ օլ-մատըդաան պաշգա , կիւնաէն կիւնէ տահա զիեատ ֆէնալաշմադտա խիշ ։ Սէֆիլ խրիէրաթօրիյանըն նիճէթի Մի-րամար սէրայընա կիթմէք խսեաե , օ-րաեա վարադտա Մաքսիմիլիճէն իլէ պահթիար կէչիրմիշ օլաուղու էօմրիւ խա-թըրընա կէլէրէք , հալի տահա զիեա-տե

կողմնապիրութեան նշանները։ Վրայ (դեռ այս մասին խօսուած եմք չեմք կրնար ըսել) վճռահելով կըսէինք իրենց որ, ժամանակը կիրքերը հանդարտեցուցած է, եւ գործը արդարութեամբ պիտի վերջանայ հետն։ Եւ ատանկով գործը շարունակել կուզէինք։ Եւ հասանք մինչեւ Պաշտօնական Ծանուցման խմբագրութեանը էջերէն, այդ մասին ալ հաստատուելուց։

Բայց չորեքշաբթի օր խառն ժողովոյ անդամոց ոմանց Ս։ Պատրիարքին հետ ըրած հինգ վայրկեանի գաղտնի մէկ խօսքցակցութենէն վերջը, մինչեւ ան վայրկեանը մեզի չը յիշուած անուններ հետ պաշտօնական կերպով երեւան եկան, եւ խնդիրը անձերու վրայ գտնուելուն նշանները սկսան։

Փանոսեան ինչ ատեկ ըրած պիտի ըլլար երբ պատմնագիր, գաղնագիր, խօսամինագիր է՝ ինչ որ ուզես նէ, այդ թուղթին մէջ իր պատասխանութիւնները կարգը նշանակել տուած ըլլար, Թէպէտ Հիւանդանոցը եւ Գատրիարքանը ատեկ պիտի նայիս եւ պատասխանները պիտի գտնայնես, բայց այս ինչ էֆէնտին ալ պիտի չողոքըրթես, անոր հաճոյքին չի պիտի գայիս, վերջապէս անի իրեն բացարձակ ատերդ եւ քեզ անոր գերին պիտի ըմբռնես, ապա թէ ո՛չ գիտցած ըլլաս որ բոլոր ըրածները դէմ ոչինչ են։ Աղգը գոհ ընելդ, գործդ օրհնաւոր կերպով նայելդ ատակ մը չըներ, պէտք է որ՝ այն անձն ալ գոհ ընես։

Եւ եթէ յիշեալ թուղթին մէջ այս դարս ծնացած պարագային առաջուց նը չանակուած ըլլար, մինչեւ հիմայ այս չափ դժուարութիւնները՝ այսչափ անիրաւութիւնները նախատեսուած կըլլար, եւ գոնէ հիմայ առ խեղճ գործաւորները առնելիքնուն համար, սարսուկի պես մէկ մը հոս մէկ մը հոն, մէկ մը արդարութեան առեանդ՝ որ է Բ։ Դուռը, մէկ մ՛ալ էֆէնտիներու միջնադարեան առեանը, որ է Պատրիարքարան՝ երթալ գալով առնելիքնուն վրայ խնդ մ՛ալ ծախք չէին ըներ։

Տեսնենք յաջորդ չորեքշաբթի դեռ քանի՞ նոր անուններ եւ նոր նոր վախտուտի ձեւեր պիտի յանեք։

Բայց կը յաւելինք որ այսչափ աչխատութիւն եւ այսչափ զոհողութիւն ոչ ժողովուրդին համար, այլ Պատրիարքարանի համար ապարդիւն պիտի երթայ։

Մենք կը կարծենինք որ Պատրիարքարանը կրնաք փանոսեանի վրայ ըրած առնիրաւութիւններուն վրայ յայտ մ՛զգացած է, եւ գոն կերպով մը ետ առնելու ապահովիր է, բայց ո՛րչափ ապօրինակ է եղեր մեր կարծիքը։

Ինչ եւ իցէ գարձեալ գալիք չորեքշաբթին սպասենք եւ անկէց վերջը փանոսեանի համար Բ։ Դուռը կրկին անդամ դիմելու անհրաժեշտութիւնը խոստովանինք, առանց բան մ՛ըսելու։

0

ԶԱՐՍԱՆՃԱԳ

Ֆիր գաշ սենէտէն պէրու սիմենիչէն մահուտա Զարսանճագ մէսէլէնի հարկա պիթմէմիչ օլուպ, վէ տեվամ իթմէքտէ սիր։

Պու մէսէլէտէ իքի մահատէ վար։ պիրիսի ուժումի, վէ սիկէրի չախան։ Եանի ուժումի սէտիկիմիզ չոք քի, Զարսանճագքըն պիթիւն արազնսի պիր գաշ պէյլերին օլուպ, Րումանիահաքի պօյուլար կիպի, Զարսանճագ էհալիսի տախի պու պիր գաշ պէյ ընդպէրլիք իթմէքտէ սիրլեր։ — իքինճիսի պէյլերին թէէսիրի իլէ Զարսանճագ էհալիսինէ օյունան Թաղեիպտի վէ պարպարլըգլար։

Շահին պէյ իլէ Ազարեկեան Յարութիս էֆէնտի օրտա միւֆեթթիչ կիթտիքլերինտէ պու կիւնա պարպարլըգլարը իսկնդերին մազպաթասընը եաբըպ Գապը ալնէտ Թագիմ իթմիչլեր, վէ Գապը-ալի տախի պուննլարըն ձեղասընը հիւքմ իթմէքտէ օյտուղունտան, պու պապատ պիր իչթիքիեասը գալմամըշ սրը տէնիլէսիլեր։

Ֆագաթ մատէնին ուժումիսինէ կէլինտիքտէ, իչ պուննուն մուզայիրի սիր։

Զարսանճագլըլար տերլեր քի, պիզ պու Հալտէ գալսըգճա Զարսանճագտա կէչինէմէյիզ, վէ պիզէ հիւքիւմէթի ՍԷնիյէ Թագաֆիընտան պիր մահէլլ կէօսթէրելսին քի, էքելիմ պիչէլիմ վէ չօղուգ չաճուգլարըմըզլա կէչինելիմ։

Պու մաթլուպաթ գայէթ մուհագագ օլուպ, Տէվլէթի-ալիյէնին տախի մէնֆաաթընտան ոլը, զկրա էմրի վերտա թէնֆաատիւիւ տիմէք սիր։

Հալ պու քի նէտէ՞ն ամէնպա Զարսանճագլըլարըն պու խնթիտասը իչնտիմէզ, վէ եկէր իչնէթիկիմիզ սահիհ խոտ, միւֆեթթիչլերին բանօրթոսունտա տախի պու մատտե թէզէք քիւր օլունմամըշ օլուպ, Զարսանճագտաքի Թագըլար, պէյլերին մի, էհալինին մի մատտէսի թէֆթիչ օլունուպ, պէյլերին մալե օլտուղուն իսպաթի օլունմուշ առուր։ Ֆագաթ տէյիլ քի պիր աթիդ սէնէտ ահքեատը, իւրա շահսի շէհատէթլեր իլէ։

Պէյլերին զուլմունտա չունճա սէնէլէրտէն պէրու, եէսիր մագամընտա եաշամագտա օլան պիր էհալի, ամէնպա քէնտի զուլմտարընըն հագդընտա, չու եէր քիմին տէյու սիւպ օլունտուգտա, օլ միւտաֆիր միւֆեթթիչ վէ եէրլի պէյի օթուրուր իքէն, պու եէր պու պէյլերի տէյիլ տիր ոէյու շէհատէթ իտէպիլէր մի իտի։ վէ եկէր պու թագըզա միւրաճաատի օլունմամըշ, պէյլեր պու թագըզատա նէ իլէ միւթասարրըֆ օլտուգլարը սօրուլտուգտա, պիր իտպաթ իտպրաղ իտէպիլէճէքլէր մի իտի։

Վէ իչտէ պու իքինճի սօրկուտա իտի (Զարսանճագ էհալիսինին տախի-հատիմը վէ մեվզի։

Մասիւմ տիւր քի, թագչատատա էհալի հէր շէյտէն զկյատէ քէնտի պէյլերինտէն գօրգարլար, վէ պու տատի պէյլերին օ գատա էհալիսի տիւրլիւտիւրլիւ եօլտար վէ սէօզլեր իլէ պէյլէմէքտէ օյտուգլարընտան իլէրու կելիր։

Ֆագաթ պրըգտըգտա պուդատարրընը։

Զարսանճագտա էհալի պու թագըզատա պէյլեր իլէ մի չինէրէքէն էքելլեր իտի։ չէօյլէ քի առատէճ թօխտուտ պէյլերտէն վերիլնէզ, ինէկ վէ սայիրէ հէրհանգի էհալինին իտիր։ վէ չայէթ տիչարըտան պիր զուրմատար կէլտիքտէ, մէմլէքէթի մուհաֆազա իթմէք տախի պէյլերին պօրձու իտի։ հէրկ պու մատտե, պիւս պիւթիւն պօշ նէվինտէն սիր։ զկրա պիր զուրմատար էլպէթտե քէնտի ավընը ախէրինէ գարարընմամագ իչնն, քէնտինի մուհաֆազա իթմէկէ պօրձու տուր։

Իտտի պէյլերին սէրմայէլէրի սատէճէ պիր թօխտուտ վերմէքտէն իտպարէթ տիր։

Թագըզա տահիպի օյմագարը խոտ, մուհիմ օլտուգտու իւզրե, թագչատատա պօշ պիր արազնի քիտ քի եքեր խոտ, օլ մահէլլ օլ ատամըն սաչըլըր։ տիմէք տիր քի պէյլերին թագըզա տահիպի սաՀըմագարը տախի պիր սէրմայէ օլմուշ օլտամագ։

Նէ տիր էօյլէ խոտ պու պէվգիը էհալինին էսիր գըլըգլը պիր գաշ պէյե խրտամէթի իթմէկէրի, վէ հիւքիւմէթի ՍԷնիյէ պու ձահէլլէ հիճրէթի իտէպիլմէք իչնն միւտատէ իտթէմէկէրի։

Պու իչնն տարը սէպէպի Զարսանճագլըլարըն ճէհալէթի տիր քի, օրատա միւֆեթթիչ պուլունտուգտու հալտե, տէրինինի տօղրատատան տօղրուտեա սէօյլէմէյիպ, կելիր պուրատա Բաթրիքխանեյի թաճիզ իտէր, օլ Բաթրիքխանեյի քի, պէօյլէ տավալարը տիմնէմէքտէն տահիհէն թաճիզ օլուր, վէ հաֆիֆ տավալարը եայնիպ, օլ ֆաքիրլերէ թավը տաթմայը պիր չերէֆ տատ իտեր։

Լաքին հիւքիւմէթի ՍԷնիյէ պու ճահիլ էհալինին չէհատէթինէ պիլմէիզնէ ոէյեձէտե էհմմիյէթի վերեձէք, վէ եքիպ պիչմէք իչնն արազնի իտթէյէն էհալիսի նէ կէօնա խօշնուտա իտէձէք տիր։

— Իչխ՞ան կ՚ուզե՞ս կէօրե՝ բաթրիք-խանէտե Թէդքերչխանէ եաղըճըլարը օ-ղան Ցարուճիւն վէ Սեպուհ ադալար խ-լէ, մուհաքէմէ մէճլիսի վէ սայիրէ քի-թապէճիների իճրա իթմէքտե օլան Գա-լուստ պաղուելի ոսէր Պօղոսեան, վէ բաթ-րիքխանէ Թարաֆընան Փրկիչ հո-գաբարձուլուգունու հիմմէթի իթմէքտե պուլունան Սինէքերիմ ադա իչին ասլսի ղիրէր ըլմէթէ Թահսիլի իչին, բաթ-րիքխանէ Թարաֆընան Գապը-ալնէյե Թագրիր օլունմուշ ուսը։

Տօղուսու բաթրիքխանէնին չու չիմ-ղիքի Թուքթուգու Թարիդ մէահէ շա-ման ուրը, չիւնքի քէնտիսէ խըրամէթ ի-սէնէրի նայրի մի-քանֆաթ իյլէմէքտե տիր։ Ֆագաթ, չունու եսէֆ խաերիզ-քի, պուգաղտե խամինի վէ տիկիմիզ իւչ նէֆէր քեսթիպ եֆէնտիլէր սայիրէ-րինտէն զիեստե խըրամէթ իթմիչլեր վէ իպլաղը սատադաթի իյլէմիչլեր ճքէն, հէրսինտէն սոնրատա գալմըշըր ուրը։

Պիզճէ բաթրիքխանէտե միւքէֆա-թա չանէսինէ գիր ճքեսատմ սահա վար իսէտե, պի մէյիզ գանդն սեպեպէ մէգնի հէնու ի խաթըրա կէլմիչի իշխիլմէմիշ տիր։ վէ մերդուման գաֆըր խե սրժ։ Գարեգին վարդապետ իլե, օթուղ սէնէ-սէն պէրու օրատա խրամէթի իթմիչ, վէ սէքիզ օն բաթրիք կէօրմիւշ օլան հա-սադճը պապա Մարգար ուրը։

Միւքէֆաթի սէնիչէն չեյ խաթըը կէօնիւլ իչին օլմոնըզդուս, անճագ խըս-մէթ վէ սատադաթի պէտել օլարագ ի-թա օրունուդուս Թագորրոե, մերդու-մուն ֆագըրլըղընա պագըլմահարագ ա-տալէթէ ընայէթ խոխլճէկի պի իչիմ-պահ ուրը։

ՄԱՍՆԱԽՈՐԱՊԷՍ ԾԻԼՆ ԱԽԱՐԱՅՐՈՑ
ՀԱՂՈՐԴՈՒԱԾ

ԱԹԱՄԱՐԱՑ ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԿԱԹՈՒ-
ՂԻԿՈՍ ԸՂՂԱՂՈՒՆ ԱՆՑԻՑ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

Ազէթալէ անչէց եւ անկաքօռլենաց պան
Աղըճամաթայ ։

Առ Վեհափառ Տ։ Տ։ Գեւորգ Սրբազան Կա-
թուղիկոս ամենայն Հայոց, Աթոռակալ
Սրբոց Թադէոսի եւ Բարթուղիմէոսի
Առաքելոցն եւ Սրբոյ հօրն մերոյ Գը-
րիգորի Լուսաւորչին ։

Ի Սուրբ Էջմիածին ։

Գաղտնի է որ, որք զպատմութիւնս Հա-յոց լեգեն ընթերցեալ թէ ո՞րպիսի ոք է որ զհիմունս Աղթամարայ հաստատեաց Գագի-կըն նենգաւոր եւ ազգակործան, եւ թէ զի՞արդ կաթուղիկոսն Աղթամարայ ընդ նզովիւք փակեալ կայ չարաչար ի սուրբ հայրապետաց աղքիս, որպէս բանք ըն-դհանրականն ցուցանեն. սակայն ցարդ օ-ծանի կաթուղիկոս նոսի, վարէ զայն պաշ-տօն արդարեւ ի նզովս ժողովրդեան, ի խը-ռովութիւն եկեղեցւոյ ի նախատինս հաւա-տոյ եւ Լուսաւորչեան Ս։ Աթոռոյն։ Այո՛, որչափ կայ այն ստուն, դուշ կայ նա ազ-գին ի կործանումն։

Թողումք զհինսն ի հինան, մնք զոր տե-սաք իսկ աչօք մերովք միանգամ, համառօտ այլ ճշմարիտ հանդամանօք փութանայուք ասա ի մէջ ածել, առ որ հրաւէրս ձայնից արձակեալ կոչեմ զազգս համօրէն հայել եւ լալ արտասուագին զմնացորդաց հայոցս ա-նիծ կորստեան դխաւարին հոգւոցս, զա-ւերին տաճարացս, եւ զքեզ։ ո՛վ աէր հո-գեւոր, որ զառաջնորդութիւն լուսաւորին մերոյ արբոյն Գրիգորիս ի ձեռինդ ունիս պարգեւեալ յԱստուծոյ։ զքեզ աղաչեմ հը-նարըս հնարել վասն Աղթամարայ եւ կա-թուղիկոսին եւ կաթուղիկոսութեան նո-րոյն, առաւել եւս վասն ստացապալ խա-չարեալ եւ անտերունչ լքեալ ժողովրդա-կանաց այնոցիկ կոզմանց որոց չէ ոք Լու-սաւորիչ, բայց ի Գրիգորէն եւ չէ այլ փըր-կիչ բաց ի ճշմարիտ փրկչէն Յիսուսէ, որ-պէս եւ ամենայն հայոցս։

Այս է մեր տկանատես վկայութիւնն։ Ի 1835 թուականին Յովհաննէս կաթուղի-կոսըն Աղթամարայ մեռաւ, տեղ մահու առեալ նմա միաբան եպիսկոպոսք եւ վարդապետք տեղւոյն։ Յաջորդ ամին Յով-հաննու եղեւ կաթուղիկոս խաչատուրըն Մոկացի, որ աքսորեցաւ անօրէնութեամբ ազգին ի Շապընղարահիսար քաղաքըն, դամս երիս մնալով անդէն դարձաւ յԱղ-թամար ի ձեռն Գրգաց։ խան Մահմուտ անուանի բռնաւոր Գուրդն պաշտպան եւ հովանի էր նմա, եւ այն ինչ ընբռնեցաւ խան Մահմուտն, խաչատուրն եւս բարձաւ ի կե-նաց առեալ հարուած փայտաւի յոտս իւր ի ձեռաց Յովհաննէս վարդապետին որ միա-բան էր Աղթամարայ, եւ դամիոս երիս բե-կեալ ոտիւք ծառայեալ ի մահիճս ցաւոց, մեռաւ ի նմին կղզւոջն։

Ցետ այսորիկ՝ որպէս ձեռն Օսմանեան տէրութեան ձգեալ հասոյց ի խորս փլուս-տիսթիանու զբարեկարգութիւնն քաղաքա-կանութեան։ զոյդ եհաս եւ աչ պատրիար-քական իշխանութեան աղքիս ի Կ։ Պոլսոյ ի նոսեմ վայրիս Հայաստանեայց եւ լուսաւոր օրինօք եւ իրաւամբ սասց կառավարել զա-մենեսեան իբրեւ արդար եւ միակ եկեղե-ցւոյ միակերպ որդիք։ Յայնմ միջոցի կալաւ զաթոռն Աղթամարայ Գաբրիէլ եպիսկոպոս Վասպուրականի անուամբ եւ ոչ օծմամբ կարգեալ կաթուղիկոս։ Ապա այն ինչ աչք ի յաւիտենից զոզեցաւ մթացեալք ցանկալին տեսանել զլոյս օրինաւորութեան եւ բարե-կարգութեան։ սատ հասին չարիւք առա-ւել եւ թանձրացաւ բարդեցաւ խաւարն՝ իբրեւ ի վերայ անգնդոց։ քանզի ի նոյն ժա-մանակս Պետրոս պիւլպիւլ մականուանեալն օծաւ կաթուղիկոս Աղթամարայ ի միոջէ եւ ևթ եպիսկոպոսէ Թորոս կոչեցելոյ որ ի Մա-կաբայեցւոց վանից, արհամարհեալ ղկանո-նըս սուրբ եկեղեցւոյ եւ զնրամանս եւ զի-րաւունս աղքին, հաճութիւն Աղթամարցւոց միայն կալեալ ինքեան փոխանակ ամե-նայնի։ Բայց զիարդ եւ իցէ, Պետրոս այս տանէր ըստ բաւականին զկառավարութեան Աղթամարայ եւ ժողովրդեան, չատ բար-բարոսք դողային ի նմանէ, չատ եւս այն էր զի հարուածս եւ դատաստանս կրէին ի ձե-ռաց նորին, առնէր խնամս աղքատաց, չէն պահէր զտունն եւ անվառաստէր ոք էր եւ խոչորակեաց։ Սակայն ի բանս եւ յիրս կա-րի ճարտար։ Ունէր ունէր եւ պակասութիւ-նըս այս զոր չը կարեմք արդարացուցանել։ Այլ զսա չկարացին ընկճել ոչ ձեռք եւ ըս-պառնալիք ահարկու Գրգաց մեծամեծաց։ ոչ զեղ մահու՝ արբուցին նմա յԱստան։ զոր եւ Թախեաց անդրէն։ ոչ այնչափ վչտակ-րութիւնք եւ աքսորանք եւ տուգանք եւ պէսպէս տանջանք զորս յառաջագոյն կրե-եալ էր։ սակայն ընկճեցաւ եւ եթ ի հարա-զատէն իւրմէ խաչատուրէ, որ ինքեան իսկ էր ձեռնտուն եւ զամենայն վերակացու-թիւն կառավարութեան նմա հաւատացեալ։ Սրժան համարիմ առտանօր զարտուղիլ ի կարգէ պատմութեանս, եւ սակաւս ինչ տեղեկութիւնս գրել վասն խաչատուրիս այս-միկ, առ ի ճանաչել լաւագոյս զսա։ քան-զի մեր քանք, որպէս եւ նիւթ ղրութեա-նըս յաղագս խաչատուրիս են։

Սա յառաջագոյն ի մանկութեան իւրում եկեալ յԱղթամար ծառայէր յոտս Պետրոս պիւլպիւլին, եւ ինքն իսկ էր ի գաւազնու «որ է հին Ըչտունի» ի գեղջէն Բազոնիս-մոտ յԱղթամար։ ապա ի դիպել տարագրել Պետրոս պիւլպիւլին յԱղթամարայ, խոյս տայ եւ խաչատուրն ի կոտոշ անապատան-ուստի յետ աւուրց երկոք միաբանք աչ-խարհականք կատեցայ՝ միականի Յովսէփ Պօլսեցի, Մանուկ Մոկացի, եւ Մինաս կոր-ճեցի՝ առեալ ընդ իւրեանս զայս պատանին մատաղ զխաչատուրն, դիմեն ի սուրբ Էջ-միածին, եւ վարդապետաք Էջմիածնայ հան-եալ ի ձեռաց կաթուղիկոսն պա-հեն առ ինքեանս, սիրելով եւ խնամ տա-նելով նմա իբրեւ որբոյ եւ արժանագունի սիրոյ։ Նպաստեան անուանեալ վարդապետ ոմն Ս։ Էջմիածնի ականատես ի ժամանա-կին կացուցանի տեսուչ Ս։ Հռիփսիմեանց վանից, եւ խաչատուրն ծառայելոց ի պէտս երիցայ ընդ Նպաստեանին, յետ ժամանա-կաց վախճանի Նպաստեանն եւ դուսարք դրամոց նորին մնանեն ի ծոց խաչատու-րին։ Նոյնպէս յաջողի կրկին ծառայել խա-չատուրիս առ Յովհաննէս եպիսկոպոսի ու-մեմն, եւ ի մեռանել եպիսկոպոսին մեծ-ման հարստութեանց նորին թագուցանէ խաչատուրս ի ծոց իւր։ Ասացելոցս վկայ գտանին թերեւս ցայսօր ի Ս։ Էջմիածին, միաբանք այնմ ժամանակի, որք կենդանի մնացեալ են, եւ քանչ տեղեակ անհնայնի-այսոցիկ, որոց յաղագս եւ քննութիւնք ոչ սակաւք բացեալ են։

Յանդգնել աւուրց, անցանէ եւ խաչա-տուրն ի սուրբ Էջմիածնայ եւ գայ հանգչի բեռնաւորեալ ոսկւովք յԱղթամար, ձեռ-նադրի վարդապետ ի Մարգար յեպիսկոպոս-սէն Հեղանու, եւ յայնմ օրէ ոսկիք իւր առնեն զինքն պատուաւոր եւ յառաջադէմ

ի կարգի միաբանացն։ Այլ մերն Խաչատուր որ գիտելով յաւիշտակել զոսկիս, դիտաց եւ զերծուցանել թաղուցանել եւ ուր ինքն էր անդ եւ զոսկին բերել հասուցանել, դիտեր նաեւ զայն աճեցուցանել, քանզի տուեալ մանն մանն ի վաճառականան վան քաղաքի գնալով բազմապատկեցաւ դուարն եւ հարըստացեալ եւ առ քաղաքացիս եւ առ քաղաքականս. այսու աղագաւ յարաբերուս թիւնս կցեալ, ձեռն էարկ վարձակալուս թիւնս վարձել (թաչիր, աղնամ եւայլն) արքունի հարկաց գաւառացն եւ գիւղօրէից մերձակայիցն Աղթամարայ, եւ այսպէս թէ սանձ երկրին եւ թէ սանձ առ հասարակ բնակչաց ի ձեռին էառ Խաչատուրն։

Արդէն յինքն էր Աղթամարն։ Հայեցեալ ի յայդողուքիւն քաղղին իւրոյ սկսաւ ձեռն արկանել յայնմապէս յաթոռ եւ յիչխանուս թիւն Պետրոս Պիւլպիւլին կաթուղիկոսուս թեան, որում ցանկայր ի վաղուց։ Եւ թէպէտ ինքն իսկ էր վարող զայն իչխանուս թիւնն յաւուրս Պետրոսի Պիւլպիւլին. բայց զիարդ եւ իցէ կաթուղիկոսական անուանն եւ ձեռք Պետրոսին միշտ ակնածելի թուէր ի վերայ իւր։

Եւ եղեւ այսպէս։

Յաւուր միում Խաչատուրն նստեալ ընդ միաբիրին եւ ընդ զաւիին Դաւաշոս, եւ ընդ Դաւրիչ պէյին որ եղբայրն է անուանի բռնակալ քիւրտ խան Մահմուտին, եւ ընդ այլ մնծամնծս աչլազկաց հանդերձ բազմաթիւ ժողովրդականօք եւ միաբանութեամբ վանից, յայլոյն Աղթամարայ, յեղերս ի ցամաք ծովուն, եւ այլոյն կոչի «Ախավանք» ուր չնեալ կայ եւ ազարակ մշակութեան Աղթամարայ, եւ առն՝ ուր նստի կաթուղիկոսն եւ կառավարէ զերկրագործութիւն վանից եւ զթեմական ժողովուրդս, առեղ՝ բաւական զուարճալի եւ ծառաւէտ։ Անդ ընդ բազմական բազմի եւ Պետրոս Պիւլպիւլն, եւ ահա ինոր զեղջ Հայք երկու, Յարութիւն եւ Սիմոն դարբին մատուցան առաջի աւետնին ի գաւա յազգս արտի միոյ, Խաչատուրն Յարութիւնն ասէր՝ եւ Պետրոս Պիւլպիւլն՝ Սիմոնին զերաւունս, եւ ի չերմանալ յերկուսանքէ բանիցն եւ ձայնիցն, դարձաւ Խաչատուրն յայնմ հրապարակի՝ ասաց Պետրոս Պիւլպիւլին թէ — դու զքոյր դարբին Սիմոնին սիրես, վասն այնորիկ եւ զատն նմա հատուցանես։

Յարիւն եռաց Պետրոս Պիւլպիւլն յամօթոյ եւ ի ցաւոյ սրտին վասն բանիս այսօրիկ, բայց եւ ոչ պակաս ինքն եւս զԽաչատուրն խայտառակեաց, անասելի չարիս եւ մեղս յիչելով, զորս ասէր գործեալ նմա, եւ ապա մեկնեալ յԱխավանից տանէն Աղթամարայ գնաց յԱտան ի վանս չարահաս սուրբ Նչանին, ուր չերիմ սուրբ եղիչէի թարգմանչին է, առ ոտս Սարգիս քահանայ վանից՝ որ մտերիմ էր ինքեան. տրտմել անդէն։

Իսկ Խաչատուրն ժողովեալ զկառավարիչս երկրին զառաջաց երեւելիս ոգիս աւելի քան զքահան, որոց գլխաւորքն են, Զերքէզ Մէհմէտ, միւսոր Գաւաշու, Մօլայ Ալիսահատ, զատի Տաւրիշ պէյ, եղբայր խան Մահմուտին եւ Օսման որդի Քէլէչ աղասյին եւայլն. զոսոս առեալ ընդ իւր տաբաւ ի բուն հայրենին իւր ի Բողոնիս գիւղ ի տուն հօր իւրոյ եւ զոր ինչ խորհեցան՝ խորհեցան, մեք զայս եւ եթ իմացաք, զի յետ երից աւուրց դարձաւ այն հանդէսն ի Բողոնիսայ յԱխավանից յԱղթամարն վերըստին։

Ջժողովիչն վերագրելոցն ի խորհուրդս եւ վերադարձ նոցա լուեալ Պետրոս Պիւլպիւլին փութացաւ դարձաւ եւ ինքն յԱղավանց։ Ապա Խաչատուրն զամանս ի միաբանից եպիսկոպոս եւ վարդապետաք որք համախոհ էին ինքեան, հնարեաց առաքեաց ի թեմական գաւառս ի մէջ ժողովրդոց չերջել, իբր թէ զհաս եւ զտուրս վանիցն հաւաքել. այլ բուն միտք իւրեանց այն էր զի զղուեցուցանեն զսիրտ ժողովրդականացն ի վերայ Պետրոս Պիւլպիւլին, եւ հաճեցուսցեն զի Խաչատուրն օծցի կաթողիկոս, եւ ինքն իսկ Խաչատուրն դրեալ գիր անքաւանութեան գանգատ ի վերայ Պետրոս Պիւլպիւլին, առ իչխանս վանայ եւ առ առաջնորդն Իգնատիոս եպիսկոպոս, հնարս հայցէր ի նոցանէ թէ զինչ պարտ եմք առնել մաս, զի ապրեսցի աթոռն Ինախաւանից եւ յաւերմանէ, ապրեսցի եւ ժողովուրդն ի գարչելեաց սորին։ Որպէս թուի, կանխաւ արդէն բանս եդեալ էին ընդ միմիանս Խաչատուրն եւ վանեցի իչխանք, դրամատուք Խաչատուրին, առ որս գրէն։ Վասն որոյ աճապարեաց գրեաց պատասխանի Իգնատիոս եպիսկոպոսն առ Խաչատուրն, առ Վաղարն եւ առ Յակոբ եպիսկոպոսունս, զոր եւ ես աչօք իմովք ընթերցայ. միտք գրոյն էր այս ինչ . . .

« . . . Ն. զոր ինչ առնէք դուք, մեզ « եւ իչխանաց մերոց հաճոյ են. բայց եւ « զայս ասեմք յաղագս Պետրոս կաթուղիկո« սին. պատրաստեցէք նմա խուց մի ի կրղ« ղին, եւ մուծէք զնա ամպր եղեալ նմա « արդելս մի ելանել երբէք արտաքս ի խըց« ցէն, հայ եւ ջուր մատուցէք նմա, անդ « կացցէ եւ զլոյս մի տեսցէ, մինչեւ լըցե« ղին ժամանակք ապաչխարութեան նորա։ « եթէ խոնարհեցաւ ձեզ, եւ յանձնէ էառ « զայս կանոն, բարւոք. ապա թէ ոչ՝ ազդ « արասջիք մեզ, իչխանօք հանդերձ ունիմք « զարժանաւոր խայտառակութիւն, խայտա« ռակել զնա. եւ զձեզ զսիրելիսդ մեր պը« սակել ըստ վաղեմի փափականաց եւ խոր« հրդոց ձերոց։ եթէ այլ կերպ յաչխ« ղութիւնք դան ի միտս ձեր, ի գործ դը« նել մի դանդաղիք, վաղվաղակի կատա« րեցէք, եւ անհոգ կացէք, մեք ձեզ « պաշտպան եմք եւ արարոց ձերոց հա« ւան . . . ողջ լերուք։ »

Զայս գիր ընկալեալ Խաչատուրն եւ բանիցն ի վերայ հասեալ, սկսաւ այնուհետեւ համարձակ եւ անվեհեր ձեռն ի գործ արկանել, առաքեաց կոչեալ զեպիսկոպոսի Յակոբ եպիսկոպոսն ի Հայոց ձորոյ, զդիւանապետ գործիքըն ամենայն եղեռնագործութեանց նորոց, զոր եւ ինքն էր արձակեալ ի նոյն դաւառն վասն քանին զոր ի վերն գրեցաք, եթաց նմա զգիրն Իգնատիոս եպիսկոպոսին, խորհեցան վազվազակի երթալ ի կղզին եւ օծանել զԽաչատուրն կաթուղիկոս, անդ էր եւ Վազար եպիսկոպոսն, զոր ի միաբանն առին տանել ի ներքս, պատրաստեցաւ նաւակըն ի նաւահանգիստն։

Յայնմի եղեռն Պետրոսի պիւլպիւլին բանքըս, փութացաւ եւ նա իմացեալ զանկողինն իւր ի ծովեզրն մատանել եւ ինքն ի նաւակն, եւ թէ հնար էր՝ յառաջել քան զնոսա, առ ի պաշտպանել եւ չտալ յաչխատակել զաթոռ իւր ի կենդանութեան իւրում։ Իսկ ոտոց ակնարկի արարեալ նաւավարին, հնարացուցանել եռուն զնաւակ խաեզուջէն յայլ տեղի կիսով ժամով չափ հեռի զնաց ժամանակ անդէն եւ ծերուկին Պետրոս պիւլպիւլըն ազաչեաց զնաւավարն, տանել զինքն յառաջագոյն ի նաւակն, այն ինչ Արքահամ բարձեալ ի չալակի զերրորդ ասաիճանն կոխէր սանդուխին հանելոյ զպիւլպիւլն ի նաւակ, հասին ի վերայ երիք եպիսկոպոսունք ոտաստուրօք իւրեանց ըիր ի ձեռին, եւ աղաղակեալ անարգըս բարբառով. խղդանոյ եպիսկոպոսն Յակոբ, ձեռն ձգեալ քարշեաց յետս զպիւլպիւլին, որ զգրկեցաւ ի ջուրս ծովուն, ողջ անձն ջուր զարձաւ ծերուկըն, եւ ջուրք ազի ի ցամաքեալ աչացն արտասուէին, որ պաղատէր կռկռզազին եւ ասէր «մի՛ ասա, սիրելիք իմ, մի՛ ասա, այլ ի ներքս առ զրան ապաճարին տարէք, եւ ոտանէք զիս, զէթ աչխուժքս մի՛ մնասցեն կարօտ առըս տաճարին, ոբուսմ ծառայեալ եմ ի մանկութենէ հետէ, եւ մարմին իմ հանդիստ գտցէ անդ ի գերեզմանիս, զոր ձեռք իմ պատրաստեալ են անդէն, անդ տարայք զիս ազաչեմ զձ՛ զ, գոնէ զհոգեւոր թոչակն իմ ասից, եւ ձեզ մի՛ համարեսցի ակր ի մեզս զարիւն իմ» . . .

Յայնմանի բանից եւ ի սրատուչ գաւազ եւ թչուառութեանց ողորմելոյն, չանկաւ դէպ երբէք ի սիրտ անարտիցն, չանասցին առատալոյն, այլ նղովս եւ հայհոյանս առ զացեալ նմա թքանչէին, եւ դարչնալ ի ջըրոյ ի վերայ աւազուց իրր կիսամեռ, մինչ նա հեկեկայր, մտեալ ինքեանք ի նաւակն անցին ի ներքս, եւ յայնմ դիչերի օձին զխաչատուր կաթուղիկոս ի 1865 ամին յամրեռանն սեպտեմբերի։

Ոչ ընտրութիւն ի միաբանից եւ ոչ հաճութիւն ի թէմականացն առեալ, ոչ հրամանն յԱզգային Կ՝ պրունական վարչութենէն, եւ ոչ ոք ներկայ գտաւ ի հանդիսին գոնէ։

Ի գիչերին յորում գլուխ խաչատուրին օծանէր իւղով, եւ անձն նորին պարդարեալ ոսկեճաժուկ զգեստիւք կաթուղիկոսական՝ փառաւորէր, գաւազան կալեալ ի գահոյս բազմէր ի տաճարին, ի նմին պահու եւ զըլուխ Պետրոս պիւլպիւլին յափունըս ծովակին արիւն հոսէր, անդ մնայր զդիւներն ողջոյն, մրճջայր ի ցաւոն, եւ այլք ծովակին, եւ ձայնք չրային զեռնոց արձագանք նման ոտային, այսպէս հանդատակեալ ոգորմելին մինչեւ ցայգ, ապա միայնակ ելանէր հասանէր ի դիւղն փչակաց եւ յախոռն Նէթոյեան Մանուկին երթեալ ընկղմանէր։

Ի նպատ միջոցի վանահայր կոտուց անապատին Պօղոս վարդապետան եկին անցանել ի կողմանս Կարճկանոյ, յաղագս պիտոյից ինչ նոյն անապատին. եւ տեսեալ զաղէտսն վիճակ Պետրոս պիւլպիւլին եւ իրաղէկ լեալ թէ խաչատուրն եւս դնացեալ է ի ներքս օծանել կաթուղիկոս, խորհեցաւ երթալ ի ներքս եւ թէ հնար է, արգելուլ զնոսա յայն ձախողակ իրէն, բայց քանզի առ հասարակ նաւակք Աղթամարայ ի կըզպին սարեալ էին. զի մի ոք եկեալ խափան լիցի ինքեանց, վանահոյն էանց Պօղոս վարդապետան եւ գնաց զիւր ճանապարհն։

Չհասեալ խաչատուրին օծմամբ եւ եթէ, ձեռն էարկ եւ կողոպտեաց զվիակեալ սենեակ Պետրոս պիւլպիւլին, տարաւ ի խուց իւր զառինսն մինչեւ զվեղար եւ զվիլօնն։ Իսկ զարկղ ոսկւոյն եւս տանէ ի տաճարն եւ պահեաց ի խորան միւռոնին կնքեալ զբերանն։ Բանք բերանոյ Պետրոս պիւլպիւլին են թէ 366000 զուրուշ դրամ ունիմ ծրարեալ յարկղս ի սենեկի իմում։ Գիտէր խաչատուրն թէ յետ օծելոյն քաղցած պիտին վանս քաւութեան անձին իւրոյ, դիտէր անչուշտ թէ եւ յաղագս արեան Պետրոսին զոր հանդերձեալ էին հեղուլ, նոյնպէս պիտին չատ դումարք առ ի քաւելոյ զայն, եւ ըստ իւրեանց կարգադրութեանց արգէն մեռեալ համարելով զՊետրոս՝ յաւիչտակեսցին զինչս նորին կենդանւոյն, եւ ոչ այսչափ միայն, այլ եւ քանի քանի դումարատէր անձանց վախճանելոյ յառաջագոյն ի կղզւոյն՝ ծրարք դրամոց յինքն կոյսելոյ ունէր նախատեսութեամբ պահեալ այսպիսի առուրց ի պէտս եւ արդարեւ անթիւ հարստութիւնս դիպեալ էր։ Թերեւս այս ման քանի մերում անհատապաշտ եւ չափաղանց կարծեցեալ քննաբանից. սակայն բացեն միանգամ զաչս իւրեանց ի հնուաւորս եւ ի մերձաւորս տեսանել թէ ի չորից ամաց հետէ ուսա՞ն են այնչափ արծաթ եւ ոսկիք. զորս տեղայ եւ չարունակ տեղայ ի ծոցս ծոց աւորաց. մինչեւ բեկորք ոսկւոյ նորին հասին արդեօք եւ անցին անդըր քան զկ. Պօլիս. ճանապարհորդեալ ի դրանցն յԱղթամարայ, ի Վանայ, ի Կարծոյ, եւ յայլ եւ յայլ չափիս զորս ինքն գիտէ, ո՞ւստի ուտէ եւ յղփանայ օր քան զօր չաւելեալ զճենճերս փորոտեացն։

Մ Նազարէթ Վրդ.

Տիւն ախչամ Քալազ Արթին եէկէնի Նուրնան կարապետ աղա կիճէնին սահթ 4 բառատէլերինտէ, ասլա էվվէլինտէն պիր խասթալըզը օլմագըզըն ֆիւճմէթէն վէճախ իթմիչ տիր։

Թ Ի Ւ Ն Ե Ր Ի Ց

ԼՒԼԸՔՈՒԼ 4 օֆոսթոս.

Միտլինկ Նիւ-Օրլէանս բամուղու 10⅛
Իզմիր բամուղու (ալեա ճլնա) 9
Սահրչ 8 պին պալեա Օրլէանս, բիաչատա տիւչկիւնլիւք վար տար։

ԼՕՆԴՐԱ 4 օֆոսթոս.

Գուղտայ ալէքսէվյէ տիւչմէքտէ տիր. խոթէլէն եօգ տուր. ֆիւեաթլար իամէն տիր։

ԱՆՏՈՒԵՐՊԷՆ Լրընդ պուղտայը (հաղըր) չիլ 33⅛ տան 34.

Թունա արբասը չի. 51/6 տան 31/3

Թիֆթիք (գավի վէ խոթէնիմէքտէ տիր) 41.

ԱՖիօն 21

Մոթէլէա 4 օֆոսթոս.

Թունա պուղտայը եուսմուշատ 127/123
Ֆրանգ 32 (տիւչկիւն)

Ատանա վէ Կիւրճի բամուղու — թէպէտիւլաֆ եօգ տուր։ Բիաչա զայէթ տուրկուն, իչ օլմամըշ տըր։

Գասապասը եաթաղըսը ֆր. 110 տան 115

ԵՕՀԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻՑԵ

ԳԱԼԱԹԱ ԲԱԶԱՍԸ

Յունիս 25 Սխչամ գարանտը . . 41-18
» 26 Սապահ աչըլըը . . . 41-08
» » Էօյլէն գարանտը . . . 41-15

Ի Լ Ա Ն Ա Ց

ԵՐԿՈՒ ՆՈՐ ԳՐԱՏՈՒՆՆԵՐ

Ա՛ր օբէբ էբլա՛ Նոր Ֆրատան Քաղաքեան Ճեմ՝

ՆՈՐ ԳՐԱՏՈՒՆ

Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ վարի գրասը քովի մաղազան, ուր կը գտնուին Ս. Երուսաղէմի տպարանին մէջ տպուած ամէն տեսակ գրքեր եւ Ս. Փոխազէանի աշխատասիրած դասագիրքները. եւ ուրիշ տեսակ գրքեր եւ պատկերներ որոնք գոհացուցիչ գնով եւ շատ առնողներուն օրինաւոր զեղչով կը վաճառուին։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Կ. Պոլիս Ուզուն-չարշըի գլուխը Շէրիֆ բաշա խանին դիմացը թիւ 416 խանութը ուր տեղ կը ծախուին վերոյիշեալ նոր գրատան մէջ գտնուած ամէն գրքերը եւ պատկերները, մի եւ նոյն գիներով. հոս տեղ կը ծախուին նաեւ Ճ. Ա.րամեան եւ Ո. Ռիւրքճեան եւ Կ. Պոլսոյ ուրիշ Հայ տպարաններէն ի լոյս ընծայուած գրքերը։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒՐԲ ԳՐՈՑ

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆԱՅ

Ս. Երուսաղեմայ տպարանէն ի լոյս ընծայուած աշխարհարար լեզուով այս պատմութիւնը կը ծախուի Ուզուն-չարշըի գլուխը Շէրիֆ բաշա խանի դիմացը Ա.րեւելեան դրատունը թիւ. 416, գին 2½ ֆրանք։

ՀԱՄԱՌՕՏ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ա. Մ. Վ., ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ

Ա՛սկէ առաջ արդոյ հեղինակը համառօտ փիլիսոփայութիւն մը հրատարակած էր, որ վարժարաններու համար ընտիր դասատետր մը լինելու արժանի է, ինչպէս նաեւ ասկա որ անոր պատմութիւնն է, պէտք է միշտ անոր հետ կապակցեալ լինի եւ մէկ տեղ դասը տըրուի, եւ ասոնք երկուքը շատ օգտակար դասատետրեր են. որոնց ընդարձակն ալ կը յուսացուի որ ելոյթ ընծայել պիտի ճղնի արդոյ հեղինակը։

Կրճախուի Դաֆթաֆեանի դրատունը։

ՊԻՐ ՄԵԹԹԷՊ ՀՕՃԱՍԸ

Էրմէնիճէ, Ֆրանսըզճա իլմի բառդամ, իլմի ճողրաֆիա վէ մըդաարը քիֆաեէտէ լիսանը թիւրքիեէ աչնա օլան լիւսափօթլը պիր հօճա, թաշրուսա միլլէթի մէքթէպլերինտէն պիրխընտէ վարժապետլիք իթմէք, քէզալիք խոթանպօլտա միլլէթի մէկթէպլերինտէ վէ էվլերտէ տախի վէղիթմա իլէ տէրս վէրմէք խոթէատիկինտէն, իդմիզասը օլմէզ զաթլարըն, մանթպատմըզտան մալհամանթ խոհնէպիլճէքլերի իլան օլունուր։

Թէզալիք իչի Թալեանճա պիլէն պիր զաթ տախի, օլ վէճհ իլէ տէրս վէրմէք արզուսունտա տըր։

Ի Լ Ա Ն,

Ռուսիանըն պադշիշլի վէ գուբօնլու, Ա.վսէրիանըն գուբօնլու, Հաքէզա Բըրուսիանըն, Իթալեանըն վէ սայիր հէր նէվի աքսիօնլարը (անա պիլեէթի) վէ բրօմիսլերի Պահճէ քարու էմթիաա կէօմբիւկիւ ճատտէսինտէ Նօ. 26 Ղուկաս ագա Էրկանեան մադազասընտա ֆիրուխթ օլունմագտա տըր։

Պու տէֆա Ա.վսէրիա տէվլէթինէն 1864 խոթէդրազ ընըն բիանդօսու բումի աղօսթօս 20 վէ ալաֆրանկա էյլուլ պիրտէ չէքիլէճէք օլուպ, բրօմիս պիլէեէթլերի 30 դուրուշ սիք քէի խալխա իլէ ֆիւրութի օլունմագտա տըր վէ ճէման 900 քիչի գազանաճագ օլուպ, իլք չէքիլէն նումէրօսու 200,000 վէ էն ուֆագը 155 ֆիօրին գազանաճագ տըր։

Մէրգում Ղուկաս ագա Էրկանեան թարաֆընտան սաթըլան պիլէեթլերին իւզէրինտէ գալպ օլմայաճաղընը թէէվին գըլընմըշ մանեասընտա վէ բրօմիս պիլեէթլերինէն չէքիլէճէք կիւնիւնիւ խասսէթէն պէյան խոհի իչ լիսանտան միւրեթթէպ պիր պէյզա մէօհիւր վագ օլունմուշ տուր։

Պունլարտան գիւղաւէ մալիւմաթ ալմագ իսթէյէն վէ գազնմորդը մէպլաղ իլէ իսթիդրաղ դուրծնլորընըն ադճէսինի պուրատա սուհուլէթ իլէ էլէ կէչիրմէք իսթէյէն զէվալինըն, մադազայի մէզքիւրէ պույուրմալէրի էչինն խասսէթէն իլան օլունուր։

ԵՃԶԱՑԻ ՄԻԹԷՆԵՎԻՅԷ ՄԱԽԶԷՆԻ ՎԷ ՏԻՒՐԲԵԱՆԸ

Միւսիւ Վիլլեռօ Ծաննի ան ամբը սէնէտէն պէրու Պէյ-օղլուտա էճզաճըլըգ ամնամբը իլէ մէչդուլ օլուպ վէ մահէլի մէզպուրատա Աղաճամիսի ճատաէսինատէ վազը, վէ 67 նիւմէյօ իլէ միւրաջաթ-մ տիւքքեանընատա պուլունան էճզաչարէն իտաղրը, ինկիլիզի վէ ֆրանսէզճա տիզգահ վէ չարուդլուդույա քէսգին չէօհ-րէթ իթիմիլքէն, մուահիսլէրէն իսթիանըթլատա չահիտնէ թիւրքիսի իթթիհատլինատէ 31 նիւմէրօսու պէր էճզայի միւթէնեվիյէ մադազասը ատախի քիւչատ իյէմիլ իսէ պու տէֆա մէկզիւր մադազասընը զէ օրրիւ պայընատա ինթիհատ գարչըսընատա վէ 7-8 նիւմէրօյա միւրաջաատ պուլունան մադազասընա նազլ իլէ, պէր պէրինէ միւթթասըլ պիւէճզանը տիւքքեանըր իլէ պիրտէ էճզայի միւթէնեվիյէ մահսունէն քիւչատ իյէտիկլինատէն, ելրօյանընը էն սէչուր վէ էն միւթէսէր ֆապրիգատրընատան տիզգահը թամամէ իւզրէ ճէպլ իյէմէքտէ օլատուղու էճզալարը զայէթ էհվէն ֆիւռաթլա ֆիւրուխթ իսէճէկինի ալինէն իլան իտէր։

Մէկզիւր տիւքքեանատա հէր կիւն միւթէպէր տէքմիլեր հազըր պուլունուճակ, վէ արհնէթի ատամիյէնէ հէր ճինէթլէ տիզգահ ու իզատ իլէյճէքլեր տիր։

Վէ Պէյ-օղլուտա վազը տիւքքեանատա իսէ կիճէյէրի տախի հէր ատամ ատամ պուլունուպ, ինթիհատընը էհամիյի էճրատ իտէճէք, վէ իսթէնիլտիկի հազրէ մաքինա իլէ պուպ տախի հազրատադ տըր։

THE NORTH BRITISH & MERCANTILE INSURANCE COMPAMY.

Լընտրանըն Ծէմլէ Պրէնանիա Վէ Ընճաբլըտա պույէ սէնտրըլնա գոմփանիասը։

1809 սէնէսինատէ իթէչդիլ օլունմուշ։

Սէրմայէ 2,000,000 Ինկիլիզ լէրասը։

Թօրլանմըշ օլան վէ Խրատատան հասըլ օլան սէրմայէ 2,687,313 Ինկիլիզ լէրասը։

Չիյրատէքի իմզա սահիպի պալեատէքի սիկուրթա դուամրանեատը իթարաֆընատան զայէթ ֆայիտալի չարփըլար իլէ հռնկընա գարչը սիկուրթա իթմէնէ մէզընևևէթի վար տըր։

Գուամրանեա ահճնթօսու

Ո-էնըզ Բ · Սոաե ·

Գալամիատա, Նիւքսէք—դալտըրըմատա Գէորգ պէյ խանընատա։

Ւօսգատատա 107 նիւմէրօյու ժաք Ա-լէքեան էճզահանէսինատէ վ արչավիա մէքթէպի Թրպպլիյէսինատէն չըգմա տօգթոր Շիվի նամ մէչդուր թատլիպ համիտ էֆէնտիյէ իւչ կէւն հռնկ բաղար երթէսի, չարչմպիհ վէ ճիւմա կիւնլէրի էօյլէնատէն ահչամա գատար օթուրուպ, հէր պիր իւլէթի իչին խայրատի պադաճադ տըր։

Պու էճզահանէսի օդդա իլէ պատէդ հազը, պիրինճի սէնատ Ինկիլիզ մալի օլատուղու համտէ օդդասը 35 ղրզ. վէ ղրմըզը պայընդ հազը քեզալիք Ինկիլիզ օդդասը 24 ղուրուչ սիեահ պատէդ հազը օդդասը 18 ղուրուչա վէ սատիլէր Ինկիլիզ էն վէ Ֆրանսըզըն միւթէսիէր ֆատրիդալարընատան կէլմիչ հէր նէվ էճզալար էհվէն ֆիւռաթլա ֆիւրուխթ օլունմադատա տըր։

Մատէն սուլտըր հէր պիր ճինա վէ թազէսի, զընատընա չարատը, քեզալիք էհվէն ֆիւռաթ իլէ սաթընմադատա տըր։

Ամէրիյաթը ճէրրահիյէ իճրա իթմէքտի պին, ադրընան տիւչէրին վէճաբարընը (ազրը) տէֆ ու իպալէ իթմէք, վէ տիւչէրի չըգմըշ օլանլարընը տիւչէրինէն եէրլէրինէ գահմէթիզճ թատլի վազ օլունմուշ կիպի, զանէմ տիզգահ օլունատա պիւյ անլայընմամազ իւզրէ, տիւչ գօյմագ վէ տախիլի ֆէյմէյ վէ չէնէտէքի էմրազ վէ գուրուհ վէ թէղէյիւլի տէնատանա թէատիլի իթմէք, վէ տիւչլերի թազիրաթընատան, նամի եէրլէրինէ օյնաէրպ, պիր թարաֆա տէվրիտիքլերի հալատ եէրլէրինէ գօյմագ, վէ տախիլի ֆէյմ թէմիզլէմէքտէ, վէ բազանմըշ վէ սիեահլանմըշ օլան տիւչէրին բաա վէ քիրէրինի չըգարըպ, ճէվէրի գահխինի թէճահա իթմէքտէ, վէ ազրըն ֆէյնա գօպուլարընը իսլան իթմէքտէ վէ ամբըն վէ լաֆիքաէն զալէթէ լաթիֆ վէ բանա վէ ազազպէթլի վէ խաֆիֆ եէմէք եէնտիկի վագըթտա պիր կարար ու զիեան վէրմէզ ալեա եէրլի վէ չըգար գօնուր տիչչէր հաբմագատա օլան փարիսլի թազիպ տիչճի Մ · Բէյէզ Պէյ-օղլունատա կլտվանի սօգաղընատա 2 նիւմէրօտա իսքեան իթմէքտէ, վէ ալաֆրանգա սատի 6 տան 4 է գատար կէլէն վէ կիտէնլէրէ սմէլյաթը մէզգիւրէեի իճրա իլէմէքտէ օ-ուղ քէնտիսինի կէօրմէք վէ կէթիրմէք միւրատա իտէնլէր օլուր իսէ, օրատան սիւալ իթտիրմէյէրի։ 26

ՎԻԵՆՆԱ ՎԷ ԲՈՒՍԻԱ ԲԻԱՆԳՕԼԱՐԸ

Վիէննանըն հէր նէվի բիանգօ ազսիօնլարը (անա պիլէթի) վէ բրօմէսլէրի, վէ Րուսիանըն պիրինճի վէ էքինճի վէ պաղշիլէ վէ ֆայիզլի իսթիդրաղ լարը, վէլհասըլ Նէմցէ վէ Մօսկօֆ սէհիմլէրինին հէր պիր չէյիսինատէն Գալաթատա Գումխանը խանը դարուսու Լուանընատա Նօ · 16 սարրաֆ Մ · Ճօրճի Ճանէթօ. մադուղատընատա ֆիւրուխթ օլունմադատա տըր։

1866 սէնէսինին Րուսիա բիանգօսու պու ատֆա բումի սուպտանրերի իսթիտատընատա չէքիլէճէք օլուպ, վէ կէրէք անա պիլէթի վէ կէրէք բրօմէսլերի պուլունմադատա տըր։

Վիէննատա տախի օդուտաս 20 տէ չէքիլէճէք օլուպ, իլք նիւմէրօ 200,000 իքինճիսի 50 պին վէ սայերէ դազանաճադլար տըր։

Գունլարըն տախի անա պիլէթի վէ բրօմէսլերի մահալը մէզքիւրատ սաթընմադատա տըր։

Մ · Ճօրճի Ճանէթօ Վիէննանըն հէր նէվի ֆռնտա ֆայիզ դուբօնլարընը վէ քէզալիք հէր նէվի պանգնօթլարընը սաթըն ալըպ, իսթէնիլտիյի հալատ սաթմադատա տախի օլատուղունու իլան իտէր։

Իսակիատարատա իճատիյէնին իսթիհնատէ զայէթ կիւզէլ պիր մէվզիատ, պին արչըն միդատարի պիր արթա վար. սաթընըդ, արատընըն նիւզ իւ չօդ օլատուղունատան, 4—5 բարչատա պէօլիւնէդիլէր. խաթէնէն թէքմիլ, նախօտա պիր բարչասընը տախի ալատիլիր։ Խդիթզա իտէն մալիւմաթը զազէթամըզդ հազընխանէսինատն ալընըր։

ՏԸՐ ԼՐԱԳՐՈՅ
ՄԱՐԿՈՍ ԱՂԱԲԵԿԵԱՆ

ԼԻՎԱՆԹ ՀԱՅՐԱՏԻ ՏՊԱՐԱՆԸ
ԵՐԲԱ ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ ՖՕԹՕԿՐԱՖ ԱՊՅՈՒԼԱՖ
ԵՂԲԱՐՑ ԴԻՄԱՑԸ ԹԻՒ 467։